

VALPROGRAM

SÁMIID RIIKKABELLODAT
SAMELANDSPARTIET

2017

sámegiella

UTBILDNING INTENSIVKURSER **SPRÅKBAD OAHPAHUS**

LÄRARE LIVSKRAFTIG **BOAZUEALÁHUS** FÄRRE ROVDJUR

BONASPIRET minskad **MARKEXPLOATERING** - HÖGRE
ERSÄTTNINGSNIVÅER FÖR TRAFIK, TÅGDÖDADE RENAR **STARKA**

LOKALSAMHÄLLEN aktiva sameföreningar **SÁMESEARVI** STÄRKT **SAMISK**

IDROTT mötesplatser **LUOHTI** JOJK & MUSIKKAFÉ, SLÄKTFORSNING, SPRÅKKURS,

KOLTKURS **HÄLSA & OMSORG** **SAMISK** ÄLDREOMSORG **SAMISK**

KOMPETENS INOM SJUKVÅRD FYSISK OCH PSYKISK **SJUKVÅRD**, SPRÅKKOMPETENS

KULTURRE, MUSIK, LITTERATUR BILDKONST **DUODJI** **DESIGN** **GUVVIE TJEANPOE**

HÖGSKOLA STIPENDIER BIBLIOTEK **GÄRJAGÅETIE** **NÄRTIDEN TILL LAND &**

VÄRTEN **LAANTE** NATIONELL FINANSIERING AV **RÄTTSPROCESSER** ÄNDRAD

BEVISBÖRDA **SAMISK FÖRVALTNING** **NÄRINGS-** **JIELEME** OCH

SAMHÄLLSUTVECKLING UTBILDNING FÖR **FÖRETAGARE**
EU FINANSIERING NÄTVERK FÖR UNGA

NOEREN **UNGA**

#minivdnássápmi #mijábájnnessábme #mijjenklaeriedihkssaepmie #vártfärgrikasápmi

VÁRT FÄRGRIKA SÁPMI

I vårt färgrika Sápmi är vi alla likvärdiga - såväl barn, unga, äldre, kvinnor och män. Vi lever olika med en gemensam samisk värdegrund. Alla samer ska vara delaktiga när vi tillsammans bygger vårt framtida Sápmi. Vi i Samelandspartiet är beredda att arbeta för dig och dina frågor under den kommande mandatperioden i Sametinget. Vi behöver dig för att kunna arbeta med konkreta vardagsfrågor och framtidens politik.

Sámiid Riikkabellodat vill bygga ett Sápmi som värnar om hela det samiska folket och grunden är det samiska lokalsamhället. Genom sameföreningar, idrottsorganisationer och samebyar vårdas språket och våra traditioner samtidigt som dessa kunskaper förs över till nästa generation. Att stärka och utveckla samiska lokalsamhällets kapacitet och kunskaper är avgörande för utvecklingen av Sápmi.

MIN IVDNÁS SÁPMI

Min ivdnás Sámis leat mii visot dásseárvosaččat- mánát, nuorat, boarrásat, nissonat ja dievddut. Mis leat sierralágan eallimat oktasasá sámii árbevirolaš arbevuođus. Visot sámii galget leat oasálaččat go mii ovttas ráhkadit min oktasasá Sámi.

Sámiid Riikkabellodagas leat mii gergosat bargat du ja du áššiid ovttas boahhte áigodagas Sámedikkis. Mii dárbašit du vai máhttit bargat konkreetalaš árgabeaivejearaldagaiguin ja boahhteáiggi politihkain.

Sámiid Riikkabellodat háliida hukset Sámi mii suodjala olles sámieálbmoga ja vuodđu galgá leat sámii báikkálašservodagat. Min gielat ja árbevierut dikšuvvojot sámieserviin, valástallanserviin ja čeruin seammas go dát máhtut addojuvvojot boahhteavaš bulvii. Nannet ja ovddidit sámiiid báikkálašservodagaid kapasitehta ja máhtuid leat hui deatalaš Sámi ovdáneapmái.

MIJÁ BÁJNNES SÁBME

Mijá bájnnes Sámen mij lip dimna dásálattja – degu dal máná, nuora, vuorrasappo, nissuna ja dievddo. Mij viessop sierraláhkáj ávtájn aktisasj sámie árvudagájn. Gájkka sámie galggi árrat oasálattja gá mij gárvedip mijá boahhteájge Sámev. Mij Sámerijkabel-ludagán lip gárvvása barggat duv ávdás ja duv gatjálvisáj boahhte ájrasájge Sámedikken. Mij dárbašip duv jus galggap máhttet barggat diehttelis árggabiejvvegatjálvisáj ja boahhteájge politihkajn.

Sámerijkabelludahka sihtá gárvedit Sámev mij doarjju álles sámie vierregav ja la vuodo sámeguovlojsebrudagán. Sámesiebrii, valástallamliehtoj ja tjäroj baktu hoajddeduvvá giella ja mijá viessomdábe ávtábále gá máhto bissu ja juogeduvvá boahhtebuolvaj. Nannit ja ávdánahttet sámeguovlojsebrudagáj máhtukvuodav ja máhtov la ájnas oasse Sáme ávdánahttemij.

MIJEN KLAERIEDIHKKS SAEPMIE

Mijjen klaeriedihks Saepmesne libie gaajhkesh seammavyörteds - maana, noerh, voeresh, nyjsenæjjah jih álmah. Mijjeh ovmessie vuekine aktine saemien aerpievuekine jielege. Gaajhkh saemieh edtjeh meatan árrodh gosse mijjen báetije Saepmiem tseegkebe. Mijjeh Saemiej Rijkhepartiesne sijhtebe dov ávteste jih dov gyhtjelassigumie barkedh báetije Saemiedigkien veeljemeboelhkesne. Mijjeh datnem daarpesjibie guktie maehetebe sjiere aarkebiejjen gyhtjelassigumie jih báetije biejjien politihkine barkedh.

Saemiej Rijkhepartije sæjhta Saepmiem tseegkedh mij állesth saemieálmegem vaarjele jih dan vaarome lea saemien voenges siebriedahke. Sijhtebe saemiesiebrii, saavremesiebrii jih sijti tjirrh gielem jih mijjen aerpievuekieh gorredidh seamma aekien maahoe boelveste boelveste jáhta. Vihkeles saemiej voenges siebriedahki barkoefaamoem jih maahoe nænnoestidh jih evtiedidh gosse Saepmiem evtiedie.

Foto: Matti Berg & Annelie Päiviö

STARKA LOKALSAMHÄLLEN

Aktiva sameföreningar
Stärka samisk idrott
Fler samiska mötesplatser

SPRÅK & UTBILDNING

Intensivkurser
Språkbad
Utbildning lärare

KULTUR, MUSIK & LITTERATUR

Samisk design- och kulturhögskola
Stipendier
Samiskt bibliotek
Rättsligt skydd av duodji

VÅRT FÄRGRIKA SÅP MI

Nationell finansiering av rättsprocesser
Ändrad bevisbörd
Samisk förvaltning

RÄTTEN TILL LAND & VATTEN

Minskade förluster av ren och rätta ersättningsnivåer

Utbildning för företagare
EU-finansiering
Nätverk för unga företagare

RENNÄRING

Klimatförändringar, Minskade markexploateringar

NÄRINGSLIVSUTVECKLING

Samisk äldreomsorg
Samisk kompetens inom vården

LIVSKRAFTIG

HÄLSA & OMSORG

Foto: Matti Berg & Annelie Päiviö

SPRÅK & UTBILDNING

Samiska språket är en grundläggande del av vår kultur och identitet. Alla samer har rätt till sitt eget språk och de samiska språken ska hållas levande. Ett levande språk bidrar till gemenskap, trygghet och är viktigt för att vi ska kunna bevara och utveckla våra traditioner, näringar, kultur och historia. Det samiska språken ska vara synliga i samhället och vara en naturlig del av vår vardag.

En förutsättning för att samiska språket ska var en levande del av vår vardag är att det finns utbildningar, läromedel och utbildade pedagoger. Vi vill arbeta för ökad tillgänglighet till utbildningar via intensivkurser, språkbad, distansundervisning och fler utbildade pedagoger. I vårt Sápmi ska barn, unga och vuxna kunna välja samiska utbildningsvägar med hög kvalitet från förskola till universitet.

LIVSKRAFTIG RENNÄRING

Livet runt renskötsel är grunden i det samiska kulturen och bygger på en egen kunskapstradition. Vi behöver en stark rennäring idag och i framtiden. Det är rennäringen som upprätthåller kultur, traditioner, språk och rättigheter till land och vatten. I den familjeberoende rennäringen har hela familjen en naturlig plats. Rennäringen är också bas för andra samiska näringar både idag och i framtiden.

Vi behöver arbeta intensivare med allt som påverkar rennäringen idag för att få en livskraftig näring.

Det samlade rovdjurstrycket måste minska, tillgången till betesmarker säkras och tekniska utvecklingen stimuleras. Vi behöver arbeta med att ge samebyarna möjligheter att hantera både ekonomiska och praktiska konsekvenser av klimatförändringarna. Vi vill utveckla stöd för lokala områden som utsätts för exploateringar av alla möjliga slag som skogsbruk, gruvor, vindkraft, infrastruktur mm.

Vi behöver samtidigt se över ersättningsnivåer så att verkliga förluster täcks för rovdjurs-, trafik- och tågdödade renar.

STARKA LOKAL- SAMHÄLLEN

Grunden för utvecklingen av Sápmi är starka lokalsamhällen. Aktiva sameföreningar, organisationer och grupper skapar viktiga mötesplatser på nationell och lokal nivå.

Vi vill ekonomiskt stödja aktiva föreningar och organisationer för att skapa mötesplatser genom idrott, språkkurser, koltsömnad, släktforskning, musikkaféer, skrivarkurser och andra aktiviteter.

Vi vill att samisk idrottskultur- och idrottstradition ska stärkas och utvecklas. Våra samiska idrottare ska kunna delta på lokala och internationella urfolkstävlingar. Att aktivt utöva idrott är viktig del för att samers möjlighet till god hälsa. Vi vill att samisk idrott ska få egen nationell finansiering för att kunna utvecklas och för att stärka samarbetet med andra urfolk.

HÄLSA & OMSORG

Samisk kompetens inom hälso- och sjukvård behöver stärkas. Språkkompetens och förståelse för den samiska kulturen ska vara naturlig när samer söker både fysisk och psykisk vård. Vi ska arbeta för etablering av kompetenscentrum för samisk hälsa.

Våra äldre har rätt att få känna trygghet på ålderdomen. Vi vill att det ska finnas äldreomsorg som bygger på samisk språk- och kulturkompetens i varje kommun.

KULTUR, MUSIK OCH LITTERATUR

Kultur, musik och litteratur är viktigt för ett folks identitet och framtid. Vi vill fortsätta stödja våra kulturarbetare i deras arbete att synliggöra och sprida kompetens om det samiska folket både lokalt och internationellt.

Vi vill att det finns ett rättsligt skydd mot plagiat av våra traditionella duodjiformer och mönster.

Vi vill stärka utvecklingen inom detta område genom att arbeta för en etablering av en design- och kulturhögskola, stipendier, utvecklad biblioteksverksamhet och utveckling av nya uttrycksätt utifrån traditionell kunskap.

RÄTTEN TILL LAND OCH VATTEN

Vi samer har tagit hand om naturen med stor försiktighet och vi har lärt oss bedriva våra näringar utifrån

naturens egna villkor. Vårt sätt att leva är nära förknippat med de landområden som vi använt i generationer men idag får vi bedriva en kamp i domstolar för att säkra vår rätt. Situationen är skapad av lagstiftaren och därför ska staten finansiera rättsprocesser och bevisbördan ska inte som idag ligga på oss samer. Vår rätt till land och vatten vilar på urminnes hävd och sedvana.

Vi vill att vår rätt respekteras och att land och vattenresurser ska förvaltas av oss samer. Renskötseln och andra traditionella samiska näringar ska inte hotas eller omöjliggöras av exploateringar av andra intressenter. Principen om urfolkens rätt till att säga ja eller nej till exploatering ska respekteras.

NÄRINGS- OCH SAMHÄLLSUTVECKLING

Samiska näringar skapar möjlighet för fler samer att leva, bo och arbeta i Sápmi. Vi vill utveckla samiskt näringsliv genom utbildning av företagare och skapa grund för nätverk mellan företagare. Genom kompetensutveckling och ekonomiskt stöd vill vi stimulera att fler samiska kvinnor och unga utvecklar och startar företag både inom traditionella och nya näringar.

Vi kommer att arbeta för att få riktade EU-program till samiskt näringsliv under nästa programperiod 2020-2026. Idag finns inga riktade EU-program för mindre företag och projekt.

ETT URVAL AV DINA FÖRETRÄDARE

Per-Olof Nutti

Britt Sparrok

Jan Persson

Jon-Krista Jonsson

Ingrid Inga

Paulus Kuoljok

Torkel Stinnerbom

Asa Blind

Matti Berg

Birgitta Andersson

Johanna Njaita

Sara Skum

Läs mer om Samelandspartiets företrädare på:

www.samelandspartiet.se

LÅT DIN RÖST AVGÖRA!